

کتبخانہ اجتہاد

(اوچونچى جزء)

امام اعظم و امام ابو یوسفی حضرت تلمیذینک
ترجمہء حاللری

ناشری: صدیق ابن عبدالرحمن

اورنبورغ
غلمان بن ابراهیم کریموف مطبعہسى

۱۹۰۱

کتبخانہ اجتهاد

(اوچونچی جزء)

برنجی قسم حضرت امام اعظمك
وايكنجی قسم حضرت امام ابو یوسفك
ترجمهء حاللری

ناشری: صدیق ابن عبدالرحمن

Оренбургъ.

Типографія Г. И. Каримова.

1901.

Дозволено цензурою С.-Петербургъ, 20 Юля 1901 г.

❦ تراجم احوال ❦

حضرت امام اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ

[تذکرہ الحکم فی طبقات الامم] ایلہ سائر اثر لرندن خلاصہ در .

اهل سنت و الجماعتدن اولان مسلمانلرک دورت
 مذہبنی آچان ائمہء اربعہدن برنجی سیدر .
 ترجمہء احوال شریفہ لرندن اک اول شونی قید
 ایدلم کہ اوشبو برنجیلک رتبہء رفیعہ سی ذات عالیلری
 اوچون بالوجوه مسلمدر . زیرا سائر ائمہء کرامدن
 وقت جہتیلہ دها اول کلدکلری کبی فضل و کمال جہتیلہ
 دخی جملہ دن اوستون « فائق » ایدیلر .
 ایدمی او قدر عالی جناب ، او قدر ذکی ، او قدر
 حسن اخلاق صاحبی ، او قدر حق شناس و او قدر متدین
 ایدیلر کہ یالگز ائمہء اربعہ میاننده دکل عموم ناس
 ایچنده دخی امثاللری پک نادر بولنور ذوات کرامدن
 ایدیلر . بناء علی ذلک « اعظم » عنوان عظمت نشانہ
 حقیلہ مظهر اولمشلر در .

نه حاجت ذات شریفہ لرندن صگرہ کلمش اولان
 ائمہء ثلاثہ نیک هربری کندی فضل و کماللرینی تسلیم

ایدرك مسائل مشكله ده صقلد قچه حضرت امامك وقتيله
ویرمش اولدقلری رأیلری وقتوالری مأخذ اتخاذ
ایدرلر ایدی . امام حضرتلرینك اعظمیتنی کوسترمك
ایچون حق عالیلرندک روایت اولنان احادیث پیغمبری بی
در خاطر ایتمك کفایت ایدر .

سر مذ همبمز افند مز حضر تلرینك نسب
شریفلرنده بعض مرتبه اختلاف واقع اولمشدر . جامع
الاصولده امام جذری ، نسب شریقلرینی «نعمان ابن
ثابت ابن زوطی ابن ماه» دیه ضبط ایتمش .
وماهك افغانستان مقر حکومتی اولان کابل شهری
اهالیسندن ایدوکنی ایضاح ایلمشدر .

مترجمین احوال دن ابو مطیع بلخی دخی «نعمان
ابن ثابت ابن زوطی ابن یحیی ابن راشد الانصاری»
دیه نسب لرینی انصار دن اولمق اوزره تعین ایلمشدر .
بعض مترجمین احوال «نعمان ابن ثابت ابن حلاوس
ابن هرمز» دیه قید ایله اشبو هر مزك دخی بنی شیبان
ملوکندن اولمسنی روایت ایتمشدر .

بزچه اك مقبول روایت کندی مخدوملری حماد
حضر تلرینك روایتیدر که مشار الیه پدر عالی قدر لرینی
«نعمان ابن ثابت ابن مرن بان» دیه کنبه لیوب ، جدینك

(ل)

دخی ابنای فارسدن اولدیغنی روایت ایتمهشدر . هله
شوراسی متفق علیهدرکه یالکز حضرت امام دکل پدرلری
ثابت دخی دین اسلام اوزره تولد ایتمهشدر .
حضرت امامک نارینخ ولادتلری سکسان سنه
هجریه سیدر . زمان سعداقترانلرنده اصحاب کرام حضرت
رسولدن دورت نفر ذوات بر حیات ایدیلرکه ائمه
سائره اچنده امام مالکدن بشقه هیچ بر یسنک اصحاب
کرام وقتلرینه یتشماهش اولدقلری متحققدر .
حضرت امامک یالکز بر اوقوب باز مقدن باشقه
علم لکی هیچ بر معلمدن درس آلدیغنی معلوم دکلدر .
ذاتا اصول تحصیل اوزره تعلم و تفنن ایتمک احتمالی
علم نارینخ دخی ردایدر . زیرا زمان شریفلری عربک
هنوز فنون شتادن بهره لری اولمدیغنی زمانه مصادف
اولوب حتی لسان عربک « عرب تلینک » صرف ونحو
و منطق و معانیسی بیله صوگره دن تأسیس « دوزه دلیمش »
ایدلمشدر . اصول فقه ایسه « بولسه » خلقک قرآن
و حدیثدن کندی عقللری ابردیکی « یتکان » قدرلی
استخراج ایده بلدکلری خصوصاته منحصر اولوب آنچق
وقت سعادتدن بر آرزمان مروریله (اوتکاج) سنت سنیه
هقندک بین الناس اختلافلر دخی وقوعبولمغه باشلامشیدی

ذاتاً نه حاجت؟ حضرت امام قایسی فتنی
 کمدن کوروب او قویه چق که جناب حق کند یسنی علوم
 اسلامیہی بر اساس متین اوزرینه وضع ایتمک استعدادی
 ایله خلق بیورمشدر. ایشته اوشبو استعدادا قدسک
 یاردمیله ولسان عربیده اولات قوت فطریه سی معاونتیله
 دهها کوچک یاشنده ایکن ضرور لرنک حل ایده مدکلری
 مسائل مشکله بی حله موفق اولور لر اییدی.

اسلامک تابع اوله چغی قانون، اللهمک کتاب کریمندن
 ورسولک سنت شریفه سندن صگره مسلمانلرک بالاجتماع
 (جینالب) وبالامشوره (کیکاش برلن) ویره چکلری
 قراردن عبارت اولمسی قضیهء اساسیه سی دهها کنجملک
 زمانندن بری حضرت امامک فکر سامیلرنده یرطوته مش
 اولدیغی جهتله حضرت معاویهنک بواساس قواعد
 اسلامیہی بالتبذیل شامده تسلطن نوعندن بر خلافت
 اعلان ایتمسی قضیه سنی بر وجهله حوصله قبولنه صغیره مز
 وعلی الخصوص کندی زمان شریفلری امویهنک آخر
 دورینه مصادق اوله رق، شام خلفاسنک هر درلو سوء اداره
 واسرافلری اورته لغی بربرینه قانمش اولمسی جهتله اسلامک
 شو حال پریشان یسنه تأسفدن کند یسنی منع ایده مز اییدی.
 ذکای مجسم اوله رق یارادلمش بولنملری حسبیلله خلق دخی

کجلیکیکه برابر هر فکرینی قبول و هر رأینی تسلیم
 ایتمکده بولندقلری مناسبتله حکومت امویه مشارالیه
 حضرتلرینه برسوء نظر قصدیله باقمغه باشلامش، بونک
 اوزرینه حضرت امام بالمجبوریه مکه مکرمه ومدینه منوره
 طرفلرینه چکیلب برچوق سنه لر او اطراف مبارکه ده
 زمان کچورمشلر در .

دولت امویهنک انقراضیله کوفه ده خلافت عباسیه
 نک تشکلی کندی زمانلرنده وقوع بولوب بو انقلاب
 کلی اوزرینه حضرت امام کوفه یه نقل مکان ایلدی که اول
 زمان سن شریفلری (یاشلری) ایللی دن آشقان ایدی .
 خلافت عباسیه طرفندن بر امید رسمی ایله کلمه مشلر
 ایدی . یالگن خلغای عباسیه امویه کبی هر کناهللی کناهنسز
 کشیلر نی ازمک فکرنده بولماسلر دیو اشانب کوفه ده
 برسودا ایله عمر کچرمک اوچون کلمشلر ایدی .
 مذهبه ننگ باشی اولان افندیمز حضرتلری ارباب
 تجارتدن ایدی . حتی مدینه ومکه ده مدت اقامتلرنده
 کندی مذهبیلرینی هر کس تسلیم ایدرک کرک اورالرده
 وکرک شام وعراقده پککوب طرفدارلری بولندیغی
 ومراد ایتمش اولسه لر طرفدارانی کندیلرینی برکهر
 نایاب آسا پامو قلر اچنده محافظه ایده جکلری درکار ایکن

اول ذات عالی صفات حمل المشکلات خدمتینی خلق اوزرینه بر ریاست قازانمق املیله ایفایتمد کلرنندن معاونت نقدیه دکل خلقک بر آرزیاده چه حرمت و تعظیمندن بیله بیزار اولور لر ایدی . اخذ و اعطالری بزازلقدن عبارت اولوب دورت بیک درهم کومش مقداری سرمایه لری (کاپیتالی) بولندیغی مشهور در .

حضرت امام ، علو جنابله برابر قاعدهء قناعته دخی زیاده سیله رعایت ایتدی کلرنندن دورت بیک درهم سرمایه نه تمتع بر اقور ایسه بوندن خانه سنک ادارهء متصرفانه سنه کفایت ایده چک مقدارینی بالتفریق قصورینی فقرا و محتاجلره توزیع و تصدق ایتمک صورتینی التزام بیورمشلر ایدی . درت بیک درهم سرمایه (کاپیتال) بر اهل حرصی بیله اقناع ایده بیله چک بر سرمایه اولدیغنی بیلورم . انچق سرمایه کوچک اولور ایسه جزءی بر ضرر ایله بتون بتون قوندن دوشه جکی جهتله اخذ و اعطا عالمه نچه (آالش بیرو شده) احتیاطده دخی قصور ایتما مش اولمق (صاقلانوده کمپیلک کورگزمس) اوچون بو قدر سرمایه بولندیرمغه مجبورم دیر ایشلر که فن تصرفک بر بیوک قاعده سی دیمک اولان شو

سوز سیرت شریفه لرندن بخت ایدن هر محرر طرفندن
تکرار و نذکار قیلنمشد.

عامه ناسک بالمطاعه حضرت امامی مقتد ایدنمیش
اولملرینی موجب اولان حسن حال و علی الخصوص ذکا
و فضل و کماللری حقنده محمد ابن مقاتلدن روایت ایله
نقل اولنور که: بر کون حضرت امامک حضورینه بریسی
کلوب ای امام! فلان کیمسه شرعاً بوینی او ریله چق
(کسیله چک) بر آدمدر. زیرا جنتنی تله میم، جهنمدن
قورقمیم، شرعاً میت آشاو حرام ایسه بن آنی آشیم،
نمازنی رکوع سز سجده سز قیله من، کورمکان نرسه مه
شهادت بیره من، حق بولغان نرسه فی یارانمیم، فساد
فتنه بولغان نرسه فی سوهم، بنم اوشبو هالمنی ابوحنیفه
ایشته بنم اولمه حکم بیرماس دیب آیته دیدی.
حضرت امامنک آلدنده بولغان کشیلر اول حبیبثنک بوینی
اورلمسنی حکومتدن صورراغه کرک و لازم دیو بیک
آچولاند قلرنده امام حضرتلری آزغنه تأمل و تبسم ایدرک
بن اول آدمنک اولمنه فتوی ویرم دیدی زیرا اول
آدم ایته سی کیله در بن جنتنی تله میم اللهنک رضاسنی
تلیمن، جهنمدن قورقمیم الله دن قورقه من اللهنی
کورمه سمده برلکنه بارلغنه اشانه من میت آشاو حرام

بولسه ده بالق آشیمن رکوع سز سجد سز جنازه نمازی
 او قیمین اولمنی حق بولسه ده یاراتیم اولاد مال فتنه
 فساددن حساب بولسه لرده یاراتام دیب دعوا قیلغان کشینک
 اولمنه فتوی بیر ولمز دیمش. ذکی لکی نك بودره جه ده
 ایکانلکنی بلوب حصار حضرت امامك قوللرینی اوپمکه
 مسارعت ک و ستر مشلر در .

امر تجارتی بر نچه شریکلی اولوب بر وقت شریکلی
 ایله حساب قیلشقا نلرنده اوزینک سرمایه سی آز بولا
 توروب اوطننک درهم فائده کورنکانلکدن بوسوداده
 حیلله بولماسه ده البته آلدامق بولغاندر بن اوز فائده م
 اوچون کشیلرنک ضررینه ترشیم دیوب بر تینن قبول
 قیلغانی مشهوردر .

ایشته کک فضل و درایتده و کک حسن اخلاقده
 بو درجه فوق العاده حاللر مناسبیله ، خلق شریعت اسلامیه
 یه تفرع ایدن هر امر مشکلمده ذات عالیلرینه مراجعت
 ایلدکاری کبی اصول دینده دخی مذهبلی اک زیاده
 موافق شان اسلامیت اولمغله انی دخی عامهء ناس طوعا
 قبول ایلمشیدی . مشار الیه افندمز او زمانه قدر اسلامك
 منقسم اولدیغی فرقه لر اربابی مثللو اصحاب کرامدن
 بعضیلرینی بعضیلری اوزرینه عندی و غرضکارانه بر یولک

تقدیم ایتیمکده و حدانیت الهیه و نبوت محمدیه دن صکره
 ابو بکر عمر و عثمان و علی - رضی الله عنهم حضراتنی صره
 سیله و اهل بدر اهل احد اهل بیعت اهل عقبه و سائرہ پی
 تعظیم ایتیمکده ایدیلر .

حالبوکه اوزمانلر خطابیہ گروهی حضرت عمرک،
 وراوندیہ گروهی حضرت عباسک، ورافضیہ گروهی
 دخی حضرت علینک اصحاب سائرہ اوزربنه رجحاننی
 دعوا ایتیمکده ایدیلر . بو دعوالر، دینی اولمقدن زیاده
 سیاسی اولوب، اسلامک هیئت مجموعہ سی ایسه بر طرفک
 پولتیقه سنه تابع اولمغه کند یسنجه مجبوریت کورمد یکندن
 حضرت امامک، مسلك و مذهبی عموم اسلامک افکار و آمالنه
 توافق ایتمشدر، صرف عقاید دینیہ جهتیله دخی حضرت
 امام، اهل سنت و الجماعتک صورت قبولنی ترجیح ایدرک
 اسلام اچنده بعض افکار ذاتیہ ایله ملتک افکار عمومیه سندن
 و آکلایشندن کندیلرینی تمیز ایتمش اولنلره تابع
 اولمز ایدی . قرآن وحدیثدن ملتک هیئت عمومیه سی
 نه اگلامش ایسه آنی قبول ایتیمک لازم اولوب استخراج
 دورادور قبیلندن اوله رق کیسه سنک خاطر و خیالنه
 کلامش اولان خصوصاته دخی (وارسون مستخرجلری
 بالذات تابع اولسون) دستوری عندعالیلرنده مرعی

الاجرا ایدی .

ترجمهء احوال شریف لرندن بورایه قدر ذکر
ایلدیکم ز خصوصات خلقك حضرت امامك هج بررتبهء رسمیه
اولمدیغی حالده فکراً و اعتقاداً کیفیت و درجهء انقیاد لری
حقنده ارباب مطالعهیه بر فکر قوی و پیره شدر . ایدی
ایشك بو جهتی خلفای عباسیه دن منصور خلیفه نك نظر
دقتنی جلب ایتمکله حضرت امامی و یا خود نظر ناسده
ینه کمال هریت و دیانت و ذکا و فطانت و فضل و عرفانیه
مشتهر اولان امام سفیان ثوری و امام جندری و شریك
و مسعر حضراتندن بریسنی پای تخت اسلام دیمك اولان
کوفهیه قاضی نصب ایتمك ایسته دی .

حالبوکه منصورك انتخاب ایلدیکمی آدم لرك قاضی
نصب اولنمسی بین الناس قدر و اعتبار لرینك آرتمسنی
دکل بالعکس ذاتاً حق لرندک درکار اولان امنیت و نوجه عمومینك
آزاله سنی مستلزم اوله چغندن هیچ بریسی بر مأموریتی
قبول ایتما مکه قرار ویردیلر . امام ثوری اختفا ایلدی
سافر لری حضور خلیفه یه واردقده امام مسعر خلیفه یه
(افندم قوی لر یگنك دوه لر یگنك آنلر یگنك کیف لری
بخشیمیدر) دیه اظهار جننت ایدرک قوتولم شدر . امام
اعظم حضرت لری (بن بزاز بر آدمم کوفه اهالیسی کبی

سر بست بر خلق نظر نده بیک کچکنه بولوب قالورم
 (دیه عندر لر آیتدی .
 حاصلی هر بری بر صورتله مدافعه کوسترد کلری کبی
 شریک دخی (بنم کوزم ضعیف) مهر باصوده یوز کمندی
 یخشیلوب کوزره آلمیم دیب مدافعه کور گز سه ده مهر باصار
 او چون یانگه بر امین آدم قویولور دینلدی . شریعت دینلان
 شی حقندن عبارتدر حق ایسه انسانلری بر برندن اصلا
 فرق ایتمز صکره بن حضور شرعه بیوکی کچوکی برابر
 کورور ایسه م خاطر قالور) بوللو وقوعبولان مدافعه سنه
 دائر مقام خلافتجه مطلوب اولان شی مطلقا مساوات
 وعدالت اولدیغی اثبات اولنه رق مشار الیهی کوفه یه
 قاضی نصب ایتمدی لر . آنچق ارادن چوق وقت کچو بیوب
 خلیفه نیک مقربلرندن بر یسی فقیر بر آدمله حضور شرعه
 دعوا یه کلد کده مقرب افندی باش صدره کچمکی عزم
 ایدنجه حضرت قاضی مدافعه کوسترمش و بو حال موجب
 عزلی اولمشدر .

شریک عزلندن صکره ینه حضرت امامه تکلیف
 ایتمدی لر . حضرت امامک مأموریت قضایی قبول ایتمامکنک
 اولان دعوا سی بو کره شریک عزلی مسئله سی اوزرینه
 بر قاندها قوت بولدی . خلیفه هر نه وعد ایتمدیسه

حضرت امام قبول ایتمدی . حق عالیارنده درکار اولان امنیت و توجه عمومی بلکه خلافت دخی دکشمدی . نهایت منصور غضبه کلوب سر مذهبمز افندمز حضرتلرینی حبس و ضربه امر ایتمدی . روایت ایدرلر که مجبسه وجود سامیلرینه کونده اون قانچی اورورلر ایمش . حتی نهایت تسمیم ایتمدیکلری دخی جمله روایاندندر . هله حضرت امامك بودغه منصورك مجبسندن خلاص اولمه دن وفات ایلدکلری متحقق اولدیغی کبی وفاتی تقرب ایلدکده جکرلرینی پاره پاره قوصقلری دخی محققدرکه بو حال مسوماً وفات ایلدکلرینه سند اتخا اولنمش ایسه ده بر آدمك آرقه سنه وجکرلری اوزرینه شدیداً ضرب ایلدیکلی زمان دخی بو حالك واقع اوله جغی طبه آشنا اولنلره معلومدر .

هر نه حال ایسه حضرت امام حریت شخصیه سی و ملتنه احرارانه ایفاسنه مجبور اولدیغی خدمت ارشاد و دلالتی یولنده فدای جان ایتمشدرکه تاریخ وفاتلری ۱۰۷۱ - (بر یوز ایلیلی) سنه سی رجب شریفی اولوب سن شریفلری دخی بتمشه بالغ اولمشیدی .

(رحمه الله تعالى رحمة واسعة ورضی الله تعالى عنه)
 حضرت امام بالکمز مسائل مشکله ناسی صره سی

دو شد کجه حل ایله وقت کچورمز لر ایدی . بلکه هنوز
بر علم منفرد و مخصوص صورتیله کتابلرینه درج ایدلماش
اولان علوم شرعییه بی جمع و تأسیس ایدرک تلامیند کرامنه
تدریس دخی ایدرلر ایدی . تلامیند کرامنی پک چوغه
بارر (بیک کوبکه باره در) ایچلرنده مقتدابه و مجتهد
اولنلر ایله اک مشهورلری اون بشی تجاوز ایدر .

صورت تدریسلرنده اولان فیوضاتی آکلاملی که
تلامیندن اولان اماملر میاننده ^{۱۰} اجتهادک بعض جهتلر نجه
معلملرینی سبقت ایتمش اولان ذوات دخی واردر .

آنچق بو صورت امامک شان جلیلنه بر کونه نقیصه
وشین کتوره مز بلکه تعلیم و تدریسلرنده اولان فیوضات
جلیله نیک بی غایه اولدیغنی اثبانه کافیدر . (انتهى)

قرق آنباردن

امام لر مز نیک اوشبو ترجمهء حاللرندن آنکلاشلدیغنی
اوزره زمان اولده اصول قدیم ایلان تحصیللر نچک اولوب
اصول تدریس نه وقتده باشلاندیغینی علم فقه ایله صرف
ونحولرنیک نه وقتده تصنیف اولندیقلرینی علماً کرامز
فهملب حاضرگی اصول صوتیه لر حقنک عاقلانه و حقانیتلی
اولوب اش پورگزمک لرینی اوتنه مز .

صدیق .

« تراجم احوال »

« امام ابو یوسف رحمۃ اللہ علیہ »

مذهب جلیل ہنفینک مکمللری میانندہ برنجیلک
 مرتبہ سنی بحق حائز اولمشلردر . حضرت امام اعظمک
 تلامبذ کرامندندرلر . کنیہء شریفہلری ابو یوسف
 یعقوب ابن حبیب ابن سعد ابن ختمۃ الانصاریدرکہ
 جدلری سعد رضی اللہ عنہ حضرتلری صحابہء کرامندندر .
 احدکونی مدینہ عسکری حضرت پیغمبر علیہ السلامہ
 عرض اولندقدہ سعدی ہنوز پک کنج کورملریلہ
 (بو بالا ہنوز معرکہ دہ صنایع حربیہ اجرا سنہ مقتدر دکلدر)
 دیہ عزادن معافی ایتمشلردر . مؤخر اہل اسلام کلوب
 کوفہ بی فتح ایدرک عزاندن برطاقمی اورادہ اختیار اقامت
 ایلدکلری صرہ دہ سعد حضرتلری دخی قالمش
 وحضرت امامک پدر عالیلری حبیبی تولید ایلامشیدی .
 ایمی امام ابو یوسف ۱۱۳ سنہ ہجر یسنک ینہ کوفہ دہ
 تولد ایلدیلر .

پدرلری اکمک چیلک صنعتی ایلہ عمر کچردکلری
 جہتلہ فرزند جمیلنی دخی باشقہ بر صنعتہ ویروب بو
 صورتلہ اکمال رفاهی اسبابنی استحصال ایتمش اولمق

او چون حضرت امامی اوزمان (قصارلق) (۱) نامیله بغدادده
رواجی زیاده بولنان کوملك یقاچیلغی و بیاضلندر یچلغی
صنعتنه ویرمشیدی. ابو یوسفی حضرتلری کند یسنک مشکل
کشالقی حاصلتی بولنمغله قصارلغی بر درلو قبول ایده -
میهرك پدرینک وفاتیله برابر او صنعتی ترك و حضرت
امام اعظمك درسنه دوامه مسارعت ایلدی .

مترجمین احوالك بالاتفاق بیانلرینه کوره طلبه -
لکلیری زماننده حضرت امامك فقر حالی درجه نهاییده
ایدی . حتی والده سی (آناسی) بر قاچ دفعه امام اعظم
حضرتلرینه کلوب فقر حالندن بحثله اوغلنی بر صنعته
قویمسنی استدعا ایتمش ایسه ده حضرت امام اعظم درکار
اولان سماحتی مناسبتیله قادنچغزه یاردم ایدوب (بر کون
اوله جق که سنک اوغلك خلیفه نك آلتن طباغی اچنده
شکر حلواسی ییه چك) دیو بالاده کوردکی خدانک ویرمش
استعدادی البته بر نتیجه مسعوده انتاج ایده چکنی
قادینه تأمین ایدر ایدی .

امام ابو یوسف ایسه خواجه سندن ایشتمدیکی بو -
سوزك حکمی مطلقا ظاهر اوله جغنه بل باغلامش فقط

(۱) بزم زمانمزده پراچکه دیواسم بیره لر

بو ظهورك هر حالده كندى همت ذاتيه سنه منوط اولديغنى
 دخى اگلامش اولديغندن آرتق كيچه سنى كوندوزىنى
 تحصيله حصر ايدر ووالده سى فقر حالدين بحت ايتد كچه
 (صبر ايت آناجغم ! بر كون گله چك كه خليفه نك آلتون
 طباغندن شكر حلواسى ييه چكمن) ديه بچاره والده سنه تسلى
 وير ايدى . امل عمل ايله حاصل اوله جغنه كيمك شهبه سى
 واردر ؟ كيمك شهبه سى اولسه اولسون بو دستورك اصابتند
 ابو يوسفك اصلا شهبه سى بوق ايدى . چالوش ايسه م
 تروش ايسه م استاذمنك ايتكانى كى بر كون مطلقا
 خليفه نك آلتون طباغندن شكر حلواسى بيرم قرارىنى
 كوز اوكنه آله رف بونك اوزرينه او قدر بل باغلامش
 ايديكه قوه شوسى (كورشى سى) اولان بر يهودى كندى
 سوغاغى (اورامى ياكه تقروغى) باشينه ويول اوستينه
 بر خلا بنا ايدر ك امامك اورامنى بيكلامسيله ابو يوسف
 بوخلانك قالد يرلمسنى (شول ير دن آلمسنى) يهوديه
 تكليف ايلد كده سوز آراسنده يهوديكه (يهودى ! بر -
 كون اوله چق كه بن خليفه نك آلتن طباغندن شكر حلواسى
 ييه چكمن اوزمان سنك حقگدن گلورم) ديمش ويهودى بو
 سوز اوزرينه حضرت امامى استهزا ايدر ك (تمام ! ايسته
 سن خليفه نك طباغندن حلوا ييه چك درجه يي - تابو بله)

بو یردن دخی خلیفه نك تحت روانيله كچدیكك زمان ، بو
 خلا تحت روانك مروینه مانع اولور ایسه اوزمان خلای
 هدم ایدرم) (بوزارمن) بوللو بر تفوهك بولنه رق حضرت
 امامه بر املدها و یرب اودخی بر کون اولو بده شو اورامدن
 خلیفه نك تحت رواننه بنمش اولدیغی حالده كچه كه منحصر
 اولمشیدی .

قوهء حافظه و سرعت انتقال جهتيله حضرت امام امثالی
 نادر اذکیادن ایدی . بر یاندن امام اعظم حضرت تارینك
 درسنه دوامله برابر دیگر طرفدن دخی ادبیات قدیمهء
 عربیه و محاضرات ادبایی حفظك بر ذرحیه وارمشیدی که
 ادبیات و محاضراتینی از بر ایتما مش اولدیغی بر ادیب
 یوق ایدی .

حضرت امامك تحصیل علومده کی جهد و سعیلارینك
 درجه سی هرم عصمت توأملرینك بشر ابن ولیدك حرمنه
 (خاتونینه) سوبلیه رك صکره شهرت بولان برسوزندن
 آگلاشیله بیلور . قادینلر آره سنده کینی آرتق سودیکی
 حقننه برسوز آچلدقده حضرت امامك زوجه سی : بنم
 زوجم (ایرم) بنی بیک ارتق سوبه در حتی عاشق در یالغز
 ابوحنیفه نك درسنه بیک ترشقانلغندن دائه ما آنك یاننده
 بولوب جمعه کچه لاریگنه یانمه کیلوب قونه درده شونده ده

تون بویی قولنده کتابی بوله در دیهسی اوزرینه بشرنک
هرمی (خاتونی) او یله ایسه یا کلیورسک، سنی سوسه
بو یله ایتمز ایدی (دیدکده) بوق (خیر) یا کلمپورم
در سار یله او قدر مشغولکه حتی فقیرلک حاله زنی دخی او یلا-
میدر، بزم یاری آج قالدقمز وقت اوزی قرق سکز
ساعتده بر مرتبه آشاغان وقتی بولغانده ده همانده نان
قایغوسنه تروشمی، درسی ایلمن مشغول بوله در دیهشدر .
امام ابو یوسفنک اولکی اقبالی کیلا چکده کی حکایه
اوزرینه باش کوستره باشلامشدر . بو حکایه نی خلفای
عباسیه دن هارونه اسنادله روایت ایدر لر ایسه ده
طوغریسی الهادی یه اسناد اولنمقدده در . شویله که :
موسی الهادی بر کون نصلسه بالتهور (اکربن
عندالله جنتلک دکل ایسه م هر م طلاق ثلثه ایله بوش
اولسون) سوزینی آغزندن قاچر مش . بعده عقلی باشنه
کلده نادم و پشیمان اولوب، شوکستا خلغک تاویلنی
علماسندن طلب ایلمش . تاویل ایده چک بر کومه
بولنه میوب هربری (عشره مبشره دن بشقه جنتلک
اولدیغنه حکم اید یله چک کیمسه یوقدر که خلیفه نک دخی
جنتلک اولمسی قبول اولنه بلسون) دیهشدر . نهایت
امرای عسکر یه دن بریسی خلیفه یه (افندم امام اعظمک

شاگردانندن ابو یوسفی نامنده بر فقیر دلیقانلی واردر .
 بر کره ده مسئله یی آکا عرض ایده لم او مارمکه حلنه موفق
 اولور (دیه سیله خلیفه ابو یوسفی جلبله کیفیتنی عرض
 ایدر . هیئت علما دخی مجلسده حاضر ایمش . ابو-
 یوسفی : افندم ! هج بر کنه ایتمه کنیت اید بک او کنه اهدن
 سزی منع ایده چک کیمسه اولمد یغنی حالده مجرد اللهمدن
 قورقه رق نفسکزی منع ایتد بکنکز وارمیدر ؟ دیهش
 و خلیفه « اوت » واردر ، بر کون حرمک مالی اولان بر
 جاریه یی تنهاده صقشدیره رق زیر ذیل ایتمه ایسته دم
 قز ضروری تسلیم اولدی تمام وصلنه ایره چک آنده
 بو قزک بنم مال اولمد یغنی و وطنی ایدر ایسه م زنا ایتمش
 اوله جغم خاطر یه کله رک مخافة الله غلبه ایتمه کله ترک
 ایلدم دید کده ابو یوسفی (اویله ایسه قورقمکز ، نگاهکز
 بوزلمدی چونکه جنتلکسکز) دیهش و هیئت علما طرفندن
 عشره مبشره دن ماعدا بر کیمسه نیک جنتلک اوله میه جغنی
 حقنده وقوع بولان اعتراضه دخی (افندیلر ! بن بو حکمنی
 جیبمدن (کسه م) دن آلوب بیرمه دم ، اللهمک امرینی تبلیغ
 ایتدم) جوابیلله (و اما من خاف مقام ربه ونهی النفس عن
 الهوا فان الجنة هی المأوی) آیت کریمه سنی او قومش ،
 هیئت علما بو آیته دخی اعتراض ایده میه چکلریننی

خلیفه کورنچه حضرت امامدن پک زیاده حظ ایدرک
 (هر نه مرادک وار ایسه دیله، هر مرادکنک حصولنه امر
 ویره جکم) دیمسیله امام حضرتلری والدیه سنه خلیفه نیک
 آلتون طباعندن شکر حلواسی بدیره چکی حقندک ویرمش
 اولدیغی وعدایله یهودی یه کندی سوقاغندک خلیفه نیک
 تخت روانیله کچه جکی حقنده ویرمش اولدیغی وعده
 فقره سنی خلیفه یه عرض ایدرک بو وعدلرینک ایفاسنی
 استدعا ایلدیکنده خلیفه ایشک بو جهتمندن متعجب هم
 هم محظوظ اوله رق استدعاسینک اسعافنی امر ایلمش.
 درحال خلیفه نیک یالدیزیلی تخت روانی حاضرله مشلر.
 حضرت امام بنوب سوقاق باشینه کله رک تخت روان محل
 معهوددن مرور ایتماسی اوزرینه خلایق یهودینک
 کوزی او گنده درحال یقمشلر. خانه سنه وصولیله برابر
 خلیفه نیک ذاته مخصوص آلتون طباق اچنده شکر حلواسی-
 یاننده بیک دانه دخی آلتون اولدیغی حالده کلوب
 حضرت امام جناب حقک بو فضل و احساننه بالتشکر طباعی
 والدیه سنک او کنه قویمش.

ایشته بو مسئلهء مستلزمه الشکرانندن صکره حضرت
 امامک اقبالی آرتد قچه آرتوب نهایت خلیفه مونس الهادی
 بغداد قاضیلغنه ابویوسفدن لایقینی کوره میه رک بو-

مأموریت جلیله بی‌مشار الیه حضرت تارینه توجیه ایلدیشدر .
 حالبوکه حضرت امام هادیدن صگره هارون الرشید
 زماننده دخی وفاتلرینه قدر هب بغداد قاضی سی
 قالدیلر . هل مشکلا نذات عالیلری قدر سریع الانتقال
 همان هیج بر کیمسه کله امش اولدیغی دعوا ایدلسه بجادر .
 باخصوص طرفی خلفادن کمدیسی قدر هیج بر عالم هیج بر
 شاعر هیج بر صنعتکار هیج بر عسکر احسان و عطیه به نائل
 اوله مامشدر . بنباء علیه ثروتلری بر درجه به وارمش که
 طویلله سنده ییدیوز رأس بنهك حیوانلری جمع اوله رق
 هر برینك رکابلری التون و کومشدن ایتمش . حتی
 بر کون یهودی علماسندن بریسی لطیفه طرزنده (ای
 امام ! سز دیر سکر که دنیا موءمنك زندانی و یهودینك
 جنتی ایتمش . حالبوکه بن دنیایی سزك جنتکز اولمش
 کور ییورم) دیدکده حضرت امام : خیر ! اوپله دکل ،
 بزه اللهم دنیاده ویرمش اولدیغی شو نعمت نعم اخرایه
 نسبتله هیچدر . آیغام التنده کی التون رکابك عندمک
 قالای قدرده قیمتی یوقدر . آخرتده بنی بکله دیکنی امید
 ایلدیکم نعم جلیله او قدردر که دنیاده بولنوبده بوپله
 دورت بش التون پارچه سیله اکتفایه راضی اوله میورم .
 کندیهی زندانده یعنی هر سعادتندن حرمانده بولیورم
 جوابنی ویرمش .

ابو یوسفی حضرتلارینک بوقبیل محضراتنه نهایت
 اولمدیغی کبی خلیفه نیک برمنوال سابق طلاقنی اعاده
 امرنده بولدیغی تاویل کبی تاویلاتی دخی اذکیای امتی
 حیرتده براقه چق قدر دقیق وچو قدر . اجتهادده
 خواجه سی امام اعظم حضرتلارندن بیک آزمسائلک اختلاف
 اوزره اولوب حتی کندیلری دیرایمش که بن خواجهم امام
 حضرتلارینه اصلا مخالفت ایتمامکده یم . اجتهاد هب
 کندیلارینک اجتهادیدر . ظاهرآ آکامخالف کبی کوریلان
 بعض حکملر ایسه کندیسینک یالکز اولچه ویرمش اولدیغی
 احکامه مخالف دوشوب یوقسه احکام مذکورہ بی یاموعضراً
 کندیلری تصحیح و اجتهاد ایله میدانہ قویمش و یاخود
 طرفندن عرض و استینان ایدلدکده قبول بیورمشدر .
 بحث مخصوصنده ذکر سی سبقت ایتمش اولدیغی
 وجهله واقعا فقہ شریفک اساسنی قرآن وحدیثدن ایتدیکی
 اجتهادلر واستخراجلر اوزرینه الک اول حضرت امام اعظم
 قویوب بونی بر علم صورتنه افراغ ایلمشدر . لکن علم
 شریف مذکوری اصول اوزره تدوین ایدیلہ بلہ چک
 حاله افراغ ایدن دخی ابو یوسفدر . بعض علمای دین
 دیمشدر که اگر امام ابو یوسفی کلامش اوله ایدی
 مذهب ابوحنیفه کمالیلہ تأسس ایدہ مز ایدی . نه

حاجت، رأیله رینگ اتحدی قطعیا مقتدا به اولان امامیندن
 بریسی همده برنجیسی ذات عالیله اولمق مذهبه
 حائز اولدقلری اهمیت عظیمه بی موازنه یه مدار اوله بیلور.
 حضرت امامک او اصر عمرنده بر واقعه سنی حکایه
 ایدر لرکه نظر دقتی جالیدر. شویله که :

بر کون هارون الرشیدک مجلسندک یمنه تلامیذ کرام حضورند
 حضرت امام اعظمین امام محمدک تناسی ایشیدیلوب هارون
 الرشید بو ذات فضائل سماتی کورمک ایستر ورفیقی
 اولمق اوزره مشارالیهک حضوره کتورلمسینی ابو یوسفه
 امر ایدر. ابو یوسف حضرتلری شاید هارون امام محمدک
 ذکاسنی بکنور ایسه کندی حقنده اولان توجهنی آزالتور
 مطالعه سیله امام محمدی هارونه کوسترمامک لزومنی
 درپیش ایلمش ایسه ده هیچ کوسترمامکه دخی امکان
 اولمدیغندن (افندم ! واقعا پک کامل وفاضل بر ذاتدر.
 آنجق بیچاره معلولدر بول زوری علتنه مبتلا اولوب بر
 مجلسک یکرمی دقیقه قدر اوتوره مز، مع هن الامر یگز موجب
 کتوررم) دیر و هارون دخی (مادامکه معلولدر بزده
 حضورمزه چوق اوتورتمقله تعذیب ایتمه مز، ایسته دیکی
 قدر اوتورر) مساعده سیله مطلقا کورمکی امر ایدر.
 امام ابو یوسف دیکر طرفدن امام محمدک یانینه کیدرک

خلیفه سزنی کورهك استر هایده کیده لم ، فقط طبعتی
عجایبدر . حضورنده بر آدمك چوق اوتور مسندن
خوشلانمز همان بش اون دقیقه اوتوروب قالمیسر هله
بن سزه اشارت ایدر ایسم مطلقا قالمی (تنبیهاتیله آلور
کتورر .

مجلس هارونه واردقارنده خلیفه ، امام محمدك فصاحت
لسانیله برابر ناصیه هالنده کوریلان علایم ذکا و عرفانه
دخی هیران اولور ایسه ده آرادن امام محمدك فضل و کمالنندن
بر نمونه لایقه کوستره بیله چکی قدر زمان کچه دن امام
یوسف بر آرهلق کند یسنه (فالق کیده لم) اشارتی ویره سیله
امام محمد قالقاروهارون دخی اولجه ابویوسفدن آلمش
اولدیغی معلومات اوزرینه امام محمدك عودتنه رخصت
ویرر . امام کیتد کند نصگره هارون : (اکر امام محمد
مریض اولسه مجلس خلفایه سزا بر ذات اولور ایدی)
دیمش اولدیغی مشهوردر .

خلیفه نك بوسوزی بر آرهلق امام محمد حضرتلارینك
و اصل سمع اطلاعی اولدق قلبی زیاده سیله منکسر اولمش ،
وغریبی شوراسنده درکه واقعه مذکور نك اوزرنندن
چوق زمان مرور ایتمدیکی حالده بر کون امام یوسف
حضور خلیفه ده ایکن نبول ایده چکی کله رك بوایش

اوچون مجلس خلیفه دن غیبوبتی موافق ادب بوله مامق
 حسبیلله حبس بول ایتیش و اول قدر صبر ایله تحمل
 کوستره شدرکه نهایت مثنه سی چانلابوب بو قضادن
 وفات ایتمشدر.

مترجمین احوال بو فقره بی صبح اولمق اوزره
 روایت ایدرلر. واقعا امام ابو یوسفی قدر بر بیوک ذاتدن
 شو یولده برانتر یقه بکله نیلمز. بنأعلیه اقبال اوچون
 انتر یقه نك دخی قبول ایدیلله بیله چك معامله اولدیغنه
 حضرت امامك شو معامله سنی مثال اتخاذیلله تبعیت ایتمك
 پك ده حقلی اولمز ظن ایدرز.

مشار الیه حضرتلرینك وفاتلری ۱۸۲ سنه
 هجریه سنه مصادق اولمشدر.

(رحمة الله علیه رحمة واسعة)

نهایت

قرق انبار دن

کتابخانهء اجتهاد ننگ - نشر ایدلمش جزء لری

کتابچیلر ده صائلمقده در .

۴ نجی جزء دخی یقینامده چقه جقدر

